

บทที่ 3

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอากรรายได้บุคคลธรรมดาของ สปป. ลาว

1. อากรรายได้บุคคลธรรมดา

อากรรายได้บุคคลธรรมดา¹ เป็นภาษีทางตรงประเภทหนึ่ง ที่ต้องมีการจัดเก็บจากบุคคลที่มีรายได้เกิดขึ้นในปีภาษีนั้น ๆ

การจัดเก็บอากรรายได้บุคคลธรรมดาของ สปป.ลาว ได้กำหนดเงินได้ออกเป็นแต่ละกรณีไป หรือกำหนดเป็นแต่ละบุคคล ซึ่งถือว่าบุคคลนั้นเป็นหน่วยภาษีหนึ่งหรือเรียกว่าหน่วยภาษีบุคคล คือเงินได้ของใครก็ต้องเป็นเงินได้ของคนนั้น โดยไม่ต้องนำเงินได้ที่เกิดขึ้นในปีภาษีเหล่านั้นไปรวมคำนวณร่วมกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อเสียอากร ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเป็นสามีหรือภริยากก็ตาม เว้นเสียแต่ว่าจะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

การจัดเก็บอากรรายได้บุคคลธรรมดาจะต้องเป็นรายได้ของผู้ที่มีเงินได้เกิดขึ้นในสปป.ลาวโดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศหรือนอกประเทศก็ตาม ในกรณีที่เป็นคนต่างชาติหรือคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในดินแดนของสปป.ลาว ต้องเข้ามาในสปป.ลาวอย่างน้อยครบ 180 วันขึ้นไป และมีรายได้เกิดขึ้นในสปป.ลาว ต้องเสียอากรรายได้ให้กับสปป.ลาว เว้นเสียแต่บุคคลเหล่านั้นจะเข้าเงื่อนไขได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย อาทิเช่น กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน หรือกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งอนุสัญญาภาษีซ้อนระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลลาวกับต่างประเทศได้ทำสัญญาร่วมกัน

ดังนั้น ไม่ว่าเงินได้ประเภทใดก็ตาม ผู้มีเงินได้บุคคลธรรมดา ต้องเป็นคนยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียอากรด้วยตนเอง เว้นเสียแต่บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถยื่นแบบแสดงได้ด้วยตนเอง เนื่องจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งหรือมีเหตุอันจำเป็นไม่สามารถยื่นแบบแสดงรายการนั้น อาจให้ตัวแทนหรือผู้ต่างหน้ายื่นแบบแสดงรายการแทนก็ได้

ในกรณีเด็กที่ยังไม่ถึงเกณฑ์อายุหากมีเงินได้เกิดขึ้นในปีภาษีนั้นผู้ปกครองต้องเป็นตัวแทนในการยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีแทนบุคคลเหล่านั้นด้วย

ในกรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีหน้าที่เสียภาษี หากได้เสียชีวิตลงก่อนการยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษี การยื่นแบบแสดงก็ต้องตกเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบมรดกหรือผู้ปกครองหรือตัวแทน

¹ “อากรรายได้บุคคลธรรมดา” มีความหมายคล้ายกับคำว่า “ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา” ของไทย

2. ผู้มีหน้าที่เสียอากรรายได้บุคคลธรรมดา

ในการจัดเก็บอากรรายได้บุคคลธรรมดานั้นเป็นกาจัดเก็บอากรรายได้บุคคลธรรมดา ที่มีเงินได้พึงประเมินที่อยู่ในข่ายต้องเสียอากรรายได้บุคคลธรรมดาซึ่งกฎหมายส่วยสาอากร² ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียอากรรายได้บุคคลธรรมดาเอาไว้โดยละเอียดดังนี้³

- บุคคลธรรมดา
- การจัดตั้ง
- ห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่ได้จดทะเบียนและคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล

1. บุคคลธรรมดา หมายถึง มนุษย์ที่มีสภาพบุคคล โดยไม่จำกัดว่าจะจะเป็นเด็กที่ยังไม่ถึงเกณฑ์อายุหรือบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ไม่รวมถึงบุคคลไร้ความสามารถ และบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นหมายถึง คนลาว คนต่างด้าว ชาวต่างชาติ รวมทั้งบุคคลที่ไม่มีสัญชาติที่อาศัยอยู่ในดินแดนของสปป.ลาว

คนลาว หมายถึง บุคคลที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและมีสัญชาติลาวโดยถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติลาว

คนต่างด้าว หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติต่างด้าวที่อาศัยหรือทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่ในสปป.ลาว โดยอาศัยอยู่ในสปป.ลาว ตามการตกลงเห็นดีของกรมคุ้มครองพลเมืองและชาวต่างด้าว

คนต่างชาติ หมายถึง บุคคลที่เป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาดำเนินการใดกิจการหนึ่งอยู่ในสปป.ลาวเป็นระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง และอยู่ในสปป.ลาวไม่ต่ำกว่า 180 วันของปีภาษี และมีเงินได้เกิดขึ้นในปีภาษีนั้น ๆ ด้วย

คนที่ไม่มีสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติได้กำหนดไว้ดังนี้⁴

บุคคลที่อาศัยอยู่ในดินแดนของสปป.ลาวซึ่งไม่ใช่พลเมืองลาวและไม่สามารถนำหลักฐานมายืนยันว่าตนมีสัญชาติใด ก็ถือว่าบุคคลเป็นคนที่ไม่มีสัญชาติ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ทำมาหากินอยู่ในดินแดนของสปป.ลาว ต้องเสียอากรรายได้ให้กับสปป.ลาวตามกฎหมายว่าด้วยส่วยสาอากรของสปป.ลาวด้วย

² คำว่า “ส่วยสาอากร” มีความหมายคล้ายกับคำว่า “ภาษีอากร” ของไทย

³ มาตรา 55 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2005 (สกข ย่อมาจากคำว่า สภาแห่งชาติ)

⁴ มาตรา 6 กฎหมายสัญชาติฉบับเลขที่ 06/90 สปส ลงวันที่ 29-11-90 (สปส ย่อมาจาก สภาประชาชนสูงสุดซึ่งใช้ในเมื่อก่อน)

สำหรับบุคคลที่เป็นคนลาวซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในสปป.ลาวแต่ได้ไปทำงานหรือประกอบกิจการอยู่ต่างประเทศ นับแต่ 180 วันลงมา และมีรายได้อยู่ต่างประเทศในปีภาษี บุคคลเหล่านั้นมีหน้าที่ต้องเสียอากรรายได้ อยู่ สปป.ลาว ถ้าหากบุคคลเหล่านั้นหากถูกยกเว้นอากรรายได้ อยู่ต่างประเทศตามอนุสัญญาภาษีซ้อนหรือตามการตกลงของรัฐบาลต่างประเทศ

พนักงานหรือข้าราชการลาวที่ประจำการอยู่ในสถานทูตต่างประเทศ สถานกงสุล หรือองค์การจัดตั้งสากลอยู่ต่างประเทศ ก็ต้องเสียอากรรายได้ให้กับรัฐบาลแห่งสปป.ลาว ตามกฎหมายว่าด้วยส่วยสาอากรฉบับที่มีผลบังคับในปัจจุบัน

2. การจัดตั้ง หมายถึง องค์การจัดตั้งที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น อาทิเช่น กรรมบานลาว, ชาวหนุ่มลาวและสหพันธ์แม่ยิงลาวก็ถือว่าเป็นหน่วยภาษีหนึ่งคล้ายกับบุคคลธรรมดา

3. ห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่ได้จดทะเบียนและคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล หรือคณะบุคคล หมายถึง วิสาหกิจส่วนบุคคลซึ่งบุคคลธรรมดาได้ตั้งขึ้นนับแต่สองคนขึ้นไปโดยมีความตกลงเห็นดีพร้อมกันกระทำการใดกิจการหนึ่งร่วมกัน เพื่อจุดประสงค์ที่จะแบ่งปันผลกำไรอันจะพึงได้จากกิจการนั้น ๆ ซึ่งการดำเนินกิจการดังกล่าวต้องรับผิดชอบร่วมกันเกี่ยวกับการขาดทุนหรือกำไร ซึ่งห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ฉะนั้นห้างหุ้นส่วนเหล่านี้จึงมีสถานะเปรียบเสมือนบุคคลคนหนึ่งที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐ

คณะบุคคล หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตกลงเข้ากันเพื่อทำการกิจการร่วมกัน เหมือนห้างหุ้นส่วนสามัญแต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งผลกำไร อันจะพึงได้จากกิจการนั้น ถ้าหากมีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งปันผลกำไรถือว่าเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ดังนั้น คณะบุคคลเหล่านี้ต้องได้เสียภาษีให้กับรัฐและถือว่าเป็นอีกหน่วยภาษีหนึ่งเสมือนเป็นบุคคลธรรมดาด้วยเช่นกัน

3. เงินได้พึงประเมิน

ฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็คือเงินได้หรือรายได้ ซึ่งรายได้เหล่านี้หมายถึง เงินได้ที่เข้าลักษณะพึงเสียภาษีตามกฎหมายส่วยสาอากรมาตรา 56 ฉบับเลขที่ 04/สพข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005 เงินได้พึงประเมิน หมายถึง

1. เงิน หมายถึง เงินสด รวมทั้งเงินโอนที่ผู้มีเงินได้ได้รับในปีภาษี เช่น เงินเดือนที่ได้รับเป็นเงินสด เงินโอนที่โอนเข้าบัญชีของผู้มีเงินได้

2. ทรัพย์สินหรือวัตถุดิบของอย่างอื่นที่ได้รับ เช่น พาหนะ บ้าน และอื่น ๆ อีก ซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้นไม่ได้จำกัดว่าจะจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ แต่ทรัพย์สินเหล่านั้นต้องสามารถคิดคำนวณ

เป็นเงินได้ เช่น นายจ้างยกบ้านให้เป็นของขวัญเนื่องวันแต่งงาน หรือคนอื่น ๆ ยกสิ่งของให้โดยไม่ได้จ่ายค่าตอบแทน ถือว่าเป็นรายได้ที่เกิดขึ้น ต้องได้เสียอากร

3. ผลประโยชน์อย่างอื่นซึ่งอาจคิดคำนวณเป็นเงินได้ ในความหมายของผลประโยชน์อาจมีหลายกรณีด้วยกัน อาทิเช่น การได้อยู่บ้านโดยไม่ได้เสียค่าเช่า, การได้อยู่บ้านโดยที่นายจ้างเป็นผู้ออกค่าเช่าให้, การให้ใช้พาหนะฟรี หรือนายจ้างเป็นคนออกให้ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือการตอบแทนที่ได้ทำงานให้ และการที่นายจ้างได้จ่ายชำระหนี้สินให้หรือจ่ายค่าภาษีอากรแทน ซึ่งเงินได้พึงประเมินเหล่านี้ต้องสามารถคิดคำนวณเป็นเงินได้ ฉะนั้นบุคคลที่มีเงินได้เกิดขึ้นในปีภาษีต้องได้เสียภาษีตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ในการคิดคำนวณผลประโยชน์หรือทรัพย์สินที่ได้รับของผู้มีเงินได้ต้องได้มีคณะกรรมการเป็นผู้ตีมูลค่าของทรัพย์สินเหล่านั้น ถ้าหากเห็นว่ามีค่าจำเป็น ซึ่งคณะกรรมการตีมูลค่าทรัพย์สินจะต้องประกอบมีเจ้าหน้าที่วิชาการจากกรมทรัพย์สินของกระทรวงการคลัง เป็นเจ้าการในการตีมูลค่าทรัพย์สินนั้น

4. การยกเว้นอากรรายได้บุคคลธรรมดา

เงินได้บุคคลธรรมดาตามปกติแล้วต้องเสียอากรตามระเบียบการ แต่มีรายได้บางประเภทที่กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องนำรายได้เหล่านั้นมารวมคำนวณเพื่อเสียอากรให้กับรัฐบาล

รายได้ที่ถูกยกเว้นภาษีได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้⁵

1. รายได้จากการผลิตการเกษตรโดยชาวเกษตรกร อาทิเช่น รายได้จากการปลูกข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอื่น ๆ อีก
2. รายได้จากเงินได้ขั้นต่ำกว่าระดับเงินเดือนต่ำสุดตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 60 ของกฎหมายว่าด้วยส่วยสาอากร เช่น เงินเดือนที่ไม่ถึงเกณฑ์
3. เงินเดือนของผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศที่เข้ามาปฏิบัติโครงการช่วยเหลือ และอยู่ในสปป.ลาว⁶ ซึ่งได้กำหนดไว้ในสัญญาระหว่างรัฐบาลลาวกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการซิดา (SIDA) ประจำกระทรวงยุติธรรม
4. เงินเดือนของพนักงานการทูต และพนักงานขององค์การจัดตั้งสากล อื่น ๆ ที่ประจำอยู่สปป.ลาว อาทิเช่นเงินเดือนของพนักงานสถานทูตของไทยประจำสปป.ลาว และพนักงานการทูตของประเทศอื่น ๆ อีก

⁵ มาตรา 57 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

⁶ สปป.ลาว ย่อมาจากคำว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5. เงินอุดหนุนประเภทต่าง ๆ ที่อนุมัติอยู่ในขอบเขตของกฎหมายว่าด้วยแรงงาน เช่น เงินอุดหนุนทำงานหนัก เงินอุดหนุนผู้หญิงในเวลาคลอด⁷

6. เงินหักไว้เพื่อคลังบ้านาญ หรือคลังสวัสดิการได้ถูกกำหนดเอาไว้เป็นแต่ละระยะ แต่ในปัจจุบันกำหนดเป็นสองแบบด้วยกันคือ 6% (หกส่วนร้อย) ของเงินเดือนพื้นฐานสำหรับพนักงานของรัฐ และ 4.5% (สี่จุดห้าส่วนร้อย) สำหรับพนักงานหรือกรรมกรของวิสาหกิจ

7. เงินอุดหนุนครั้งเดียว, เงินบ้านาญ, เงินเบี้ยเลี้ยง ที่รัฐหรือนายจ้างได้จ่ายให้แก่ลูกจ้างในเวลาที่หยุดทำงาน หรือหมดอายุการทำงานแล้ว สำหรับเงินเบี้ยเลี้ยง หมายถึง เงินกินรายวันที่ผู้รับจ้างงานได้รับเป็นรายรับของการทำงาน ซึ่งไม่ได้รับเป็นเงินเดือน อิงตามการว่าจ้างของนายจ้างหรือผู้ใช้แรงงาน หรือตามสัญญาจ้างงานที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกัน

8. รายได้จากการเคลื่อนไหวศิลปะ การกีฬาเพื่อการกุศลหรือสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับอนุมัติอย่างถูกต้อง อาทิเช่น การแสดงคอนเสิร์ตเพื่อการกุศลของนักแสดงที่หารายได้เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้า

9. ดอกเบี้ยเงินฝาก ดอกเบี้ยพันธบัตร หรือหุ้นรัฐบาล

10. เงินประกันสังคม ที่องค์การประกันสังคมจ่ายให้กับบุคคล

11. รายได้จากรางวัลหอย (เฉพาะหอยของรัฐบาลเท่านั้น)

12. เงินบำเหน็จที่เป็นการยกย่องหรือรางวัลที่ได้จ่ายให้แก่บุคคลที่มีผลงานในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการติดตาม, รายงาน, ป้องกัน, ต้าน และยับยั้งการกระทำผิดตามกฎหมายบ้านเมือง อาทิเช่น การให้บำเหน็จแก่ผู้ที่มีผลงานในการจับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายศุลกากรคือการนำเอาของผิดกฎหมายเข้าในประเทศ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร

13. รางวัลจากการคิดค้นทางด้านวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์สร้าง

ส่วนการยกเว้นของบุคคลธรรมดาตามกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้เป็นรายละเอียดแต่ก็มีอนุสัญญาภาษีซ้อนระหว่างประเทศที่รัฐบาล สปป.ลาว ได้ทำร่วมกับชาติต่าง ๆ และยกเว้นให้กับบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ต่ำกว่า 300.000 กีบ ลงไปเท่านั้น

5. แหล่งเงินได้บุคคลธรรมดา

แหล่งเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศต่างมีความต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายจะกำหนดว่าแหล่งเงินได้ที่ถือว่าเป็นเงินได้ของบุคคลที่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากรนั้นเป็นแหล่งเงินได้

⁷ มาตรา 36 ของกฎหมายแรงงาน ฉบับเลขที่ 24 สปป. ลงวันที่ 21-04-1994

เกิดจากที่ใด อาทิเช่น หลักถิ่นที่อยู่ หลักแหล่งเงินได้ และหลักสัญชาติ แต่ในมาตรา 55 ของกฎหมายส่วยสาอากรได้กำหนดขอบเขตของการเสียอากรรายได้เอาไว้ดังนี้คือ⁸

บุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน สปป.ลาวที่ไปทำงานอยู่ต่างประเทศ แต่ 180 วันลงมา ซึ่งมีรายได้เกิดขึ้นในต่างประเทศต้องเสียอากรให้กับสปป.ลาว ถ้าหากถูกยกเว้นภาษีในต่างประเทศ

พนักงานลาวที่ประจำอยู่สถานทูต สถานกงสุล หรือองค์การจัดตั้งสากลต่างประเทศให้แจ้งเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามระบบกฎหมายของ สปป.ลาว

สำหรับคนงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานอยู่สปป.ลาว แต่ได้รับเงินเดือนอยู่ต่างประเทศ ต้องเสียภาษีรายได้ที่อยู่ในสปป.ลาว ถ้าหากว่าบุคคลเหล่านั้นหากได้พำนักรักเช่าอยู่ในสปป.ลาว นับแต่ 180 วันขึ้นไปในปีภาษีนั้น เว้นแต่จะมีข้อตกลงเฉพาะระหว่างรัฐบาลลาวกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ฉะนั้น หากดูตามความหมายของกฎหมายมาตรา 55 ของสปป.ลาวแล้วก็อาจถือได้ว่าแหล่งเงินได้บุคคลธรรมดาที่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากรให้กับรัฐบาลนั้น มีอยู่ด้วยกันสองแหล่งดังนี้

1. แหล่งเงินได้ที่เกิดขึ้นในประเทศ ซึ่งหมายถึงการที่มีเงินได้เกิดขึ้นในดินแดนของสปป.ลาว ในปีภาษีนั้น อาทิเช่น หน้าที่งานที่ทำในประเทศลาวกิจการที่ทำในประเทศลาวกิจการของนายจ้างในประเทศลาวและทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดมีเงินได้เกิดขึ้นอยู่ในประเทศลาวเช่น มีบ้านให้เช่าซึ่งบ้านดังกล่าวอยู่ในขอบเขตดินแดนของสปป.ลาว

บรรดาเงินได้ที่เกิดขึ้นจากแหล่งเงินเหล่านี้ไม่ได้จำกัดว่าบุคคลเหล่านั้นจะอยู่ในสปป.ลาว หรือไม่ และได้จำกัดว่าจะเป็นคนลาวหรือคนต่างชาติก็ตาม ล้วนแต่ต้องเสียภาษีอากรให้กับรัฐบาลตามกฎหมายว่าด้วยส่วยสาอากร

2. แหล่งเงินได้ที่เกิดขึ้นนอกประเทศ กรณีเงินได้เกิดขึ้นนอกประเทศในปีภาษีที่ล่วงมาแล้ว ก็ต้องเสียภาษีอากรให้กับรัฐเช่นกัน ถ้าหากว่าบุคคลเหล่านั้นหากมีถิ่นที่อยู่ในสปป.ลาว หรือบุคคลเหล่านั้นหากได้อยู่ในต่างประเทศ น้อยกว่า 180 วันลงมา และได้รับการยกเว้นภาษีอากรในประเทศที่ตนมีเงินได้

เงินได้ที่เกิดจากนอกประเทศอาจได้แก่ หน้าที่งานที่ทำในต่างประเทศ กิจการที่ทำในต่างประเทศ หรือมีทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดมีเงินได้อยู่ต่างประเทศ

แต่ในกฎหมายของสปป.ลาวไม่ได้กำหนดว่าบุคคลเหล่านั้นจะนำเงินเข้ามาในประเทศในปีภาษีหรือไม่

⁸ มาตรา 55 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สข ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2005 (สข ย่อมาจากคำว่า สภาแห่งชาติ)

6. ฐานภาษี

คำว่า ฐานภาษี ในที่นี้ จะมีความหมายอย่างกว้าง และมีความหมายอย่างแคบแตกต่างกันออกไปดังนี้

ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงสิ่งที่เป็นมูลเหตุให้ต้องเสียภาษีอากรเช่น การมีรายได้ การมีทรัพย์สิน หรือได้รับผลประโยชน์เกิดขึ้นในปีภาษีนั้นๆ เป็นต้น

ในความหมายอย่างแคบ หมายถึงสิ่งที่รองรับอัตราภาษีอากรคือ (ภาษีอากรที่ต้องเสีย = ฐานภาษีอากร x อัตราภาษีอากร)

7. ประเภทของเงินได้บุคคลธรรมดาที่ต้องเสียภาษีอากร

เงินได้หรือรายได้ที่บุคคลธรรมดาได้รับหรือเกิดขึ้นในปีภาษี บุคคลเหล่านั้นต้องนำเงินได้ที่เกิดขึ้นในปีภาษีนั้นมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีตามระเบียบการ

การนำเงินได้ที่เกิดขึ้นในปีภาษีเพื่อคำนวณเสียภาษีอากรนั้น กฎหมายส่วยสาอากรได้กำหนดเอาไว้เป็น 4 ประเภทของเงินได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รายได้จากเงินเดือน ค่าจ้างแรงงานทั่วไป เงินเพิ่ม เงินตำแหน่งงาน เงินหน้าที่ เงินบำเหน็จประจำปี เบี้ยประชุม สภาบริหารของบริษัทและผลประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นเงินหรือเป็นวัตถุที่ได้รับ ซึ่งคิดคำนวณเป็นเงินได้

2. รายได้จากทุนสังหาริมทรัพย์ เช่น เงินปันผลกำไรหรือผลประโยชน์อย่างอื่นให้แก่ผู้ถือหุ้นของบริษัท กำไรจากการขายหุ้น ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ค่าทำเนียมค่าประกันที่ได้รับตามสัญญาหรือข้อผูกพันอื่น ๆ เว้นเสียแต่ว่ามีข้อตกลงระหว่างรัฐบาลแห่ง สปป.ลาว กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

รายได้จากเงินปันผลกำไร หรือ ผลประโยชน์อย่างอื่น ๆ ที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้นให้รวมทั้งกำไรที่ถูกลำไยไปใช้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมเว้นเสียแต่กำไรที่รักษาไว้ในคลังสะสมหรือถูกบรรจุเข้าเป็นทุนของบริษัท เงินบำเหน็จประจำปี เบี้ยประชุมสภาบริหารบริษัท ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเพิ่มหรือลดทุนของบริษัท การควบบริษัทเข้ากัน การโอนหุ้น มูลค่าเพิ่มจากการยกเลิกหรือการชำระหนี้สินของบริษัท

3. รายได้จากอสังหาริมทรัพย์ เช่น ค่าเช่าที่ดิน บ้าน หรือทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งผลประโยชน์อย่างอื่นทางด้านวัตถุ

4. รายได้สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ

1. รายได้จากค่าจ้างงาน⁹

รายได้จากค่าจ้างงาน ได้แก่ รายได้จากเงินเดือน ค่าจ้างแรงงานทั่วไป เงินเพิ่ม เงินตำแหน่ง เงินหน้าที่ เงินบำเหน็จประจำปี เบี้ยประจำปี เบี้ยประชุม สภการบริหารของบริษัท และผลประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับเป็นเงินหรือเป็นวัตถุและสามารถคิดคำนวณเป็นเงินได้

บรรดาเงินได้เหล่านั้นเป็นวัตถุหรือผลประโยชน์ต่างอาจได้แก่¹⁰

- ข้าว, ผลิตภัณฑ์อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม แต่ไม่รวมถึงเครื่องแบบของพนักงานของรัฐ, กรรมการ, นายช่าง (สำหรับเครื่องแบบของบุคคลดังกล่าวต้องไม่เกินปีละสอง (2 ชุด))
- เงินค่าเช่าบ้านที่นายจ้างออกให้ และการได้อยู่บ้านโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า (ยกเว้นบ้านประจำตำแหน่งของพนักงานชั้นนำ และบ้านรวมของวิสาหกิจที่ให้พนักงานหรือกรรมการอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก)
- เงินที่นายจ้างชำระหนี้สินใด ๆ ซึ่งลูกจ้างมีหน้าที่ต้องชำระ
- การได้ใช้พาหนะฟรีโดยไม่ได้ซื้อ (ยกเว้นรถประจำตำแหน่งของพนักงานชั้นนำและรถของวิชาการ อาทิเช่น รถโรงพยาบาล และอื่น ๆ)
- ค่าอาหารซึ่งไม่ได้จ่ายค่า แต่ค่าอาหารเหล่านั้นต้องไม่เกินสมควร

1.1 ผู้มีหน้าที่เสียอากร (Tax Payer)

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประเภทค่าจ้างงาน ได้แก่ บุคคลธรรมดาที่เป็นพนักงานของรัฐ ข้าราชการ และกรรมการที่มีรายรับหรือมีเงินได้เป็นเงินหรือวัตถุหรือผลประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับเป็นเดือน ที่ได้ทำงานอยู่ในสปป.ลาว หรือคนต่างชาติที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินธุรกิจและพำนักรักอยู่ในสปป.ลาว ถึง 180 วันขึ้นไป พร้อมทั้งมีเงินได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้

1.2 ฐานภาษี (Tax Base)

ฐานภาษี หมายถึง มูลเหตุหรือเงื่อนไขให้บุคคลต้องเสียอากรในความหมายของฐานภาษีเป็นสิ่งที่รองรับอัตราภาษี ซึ่งมีความหมายกว้างและความหมายแคบ

ความหมายกว้าง คือ เงินได้พึงประเมินที่ยังไม่ได้นำมาปรุงแต่ง และความหมายแคบคือเงินได้สุทธิ ซึ่งมีการปรุงแต่งแล้ว

⁹ มาตรา 56 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

¹⁰ บทแนะนำแนวปฏิบัติของกรมส่วยสาอากร เลขที่ 299/กสอ พ.ศ. 2540 (กสอ ย่อมาจาก กรมส่วยสาอากร และกรมส่วยสาอากรมีความหมายเดียวกับกรมสรรพากรของไทย)

ฉะนั้นฐานภาษีอากรของเงินได้ที่เกิดจากการจ้างงานนี้หมายถึง เงินเดือนพื้นฐาน บวกค่าจ้างงาน เงินเพิ่ม เงินตำแหน่งงาน รวมทั้งวัตถุประสงค์และผลประโยชน์อย่างอื่น ๆ ที่ได้รับภายในเดือน ลบออกด้วยเงินหักไว้เพื่อคลังบ้านาญหรือเงินสวัสดิการอื่น ๆ ก่อนคำนวณเพื่อเสียภาษี

สำหรับเงินเดือนหรือรายได้ที่เกิดขึ้นในเดือนหากรวมกันแล้วไม่เกิน 1,500,000 กีบ¹¹ ก็ต้องได้หักเงินหลุดผ่านพื้นฐานจำนวน 300,000 กีบเสียก่อน จากนั้นจึงนำเงินได้ไปคำนวณในอัตราวิศุณ¹² ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

ในกรณีผู้มีเงินได้จากการจ้างงานที่ทำหลายที่ให้รวมเงินได้เหล่านั้นเข้ากันเสียก่อน แล้วจึงหักเงินหลุดผ่านพื้นฐาน

ในกรณีได้รับเงินบำเหน็จประจำปี (เงินเดือนที่ 13)ให้นำเอาเงินได้จากเงินบำเหน็จนั้นไปรวมเข้ากับเงินเดือนในเดือนที่ได้รับแล้วนำเงินได้เหล่านั้นไปหักเงินหลุดผ่านพื้นฐานตามระเบียบการ ถ้าหากเห็นว่าเงินได้ที่รวมกันหากไม่เกิน 1,500,000 กีบของเดือนที่ได้รับเงินเดือนนั้น

1.3 อัตราภาษี (Tax Rate)

อัตราภาษี หมายถึง ค่าที่กำหนดขึ้นเพื่อคูณกับฐานภาษี ซึ่งให้ได้มาของภาษีอากรที่ต้องชำระ

อัตราภาษีอากรสำหรับรายได้จากค่าจ้างงานเป็นอัตราแบบวิศุณ โดยได้กำหนดเอาไว้เป็นสองแบบตาราง แบบที่ 1 มีอัตรา 0 % และ 5 % ส่วนแบบที่ 2 มีอัตรา 0%, 5%, 10%, 15%, 20% และ 25% ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้¹³

ตารางที่ 1 สำหรับผู้มีรายได้ไม่เกิน 1,500,000 กีบ

ขั้น	ฐานเงินเดือนแต่ละขั้น	ฐานคิดคำนวณ	อัตราภาษี	อากรเงินเดือนแต่ละขั้น
	ตั้งแต่ 300,000 กีบลงมา	300,000	0%	0
	ตั้งแต่ 300,000-1,500,000	1,500,000	5%	60,000 กีบ

¹¹ กีบ หมายถึง สกุลเงินของสปป.ลาว

¹² อัตราวิศุณคล้ายกับอัตราแบบก้าวหน้าของไทย

¹³ มาตรา 60 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สทลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

ตารางที่ 2 สำหรับผู้ที่มีรายได้มากกว่า 1,500,000 กีบขึ้นไป

ขั้น	ฐานเงินเดือนแต่ละขั้น	ฐานคิดคำนวณ	อัตราภาษี	อากรเงินเดือนแต่ละขั้น
	ตั้งแต่ 1 - 1,500,000	1,500,000	5%	75,000
	ตั้งแต่ 1,500,000 - 4,000,000	2,500,000	10%	250,000
	ตั้งแต่ 4,000,001 - 8,000,000	4,000,000	15%	600,000
	ตั้งแต่ 8,000,001 - 15,000,000	7,000,000	20%	1,400,000
	สูงกว่า 15,000,000 ขึ้นไป	-	25%	-

1.4 การหักเงินอุดหนุนต่าง ๆ

เงินอุดหนุน หมายถึง เงินเพิ่มที่นายจ้างหรือรัฐจ่ายให้แก่บุคคล ซึ่งเงินอุดหนุนที่ผู้มีเงินได้ได้รับมีหลายแบบด้วยกัน อาทิเช่น เงินอุดหนุนบุตรและภริยา เงินอุดหนุนงานหนัก เงินอุดหนุนครั้งเดียว และเงินอุดหนุนตำแหน่งงาน

เงินอุดหนุนต่าง ๆ เหล่านี้มีบางอย่างต้องนำไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากร แต่บางอย่างไม่ต้องนำไปรวมคำนวณ เช่น เงินอุดหนุนบุตรและภริยา เงินอุดหนุนครั้งเดียว

การหักเงินอุดหนุนต้องหักก่อนที่จะมีการคำนวณหักเงินคลังบำนาญ ซึ่งการหักเงินคลังบำนาญนี้ กรมสรรพากรมีคำสั่งให้ได้ 6% (ร้อยละ 6) ของเงินเดือนพื้นฐาน¹⁴

ในกฎหมายสวัสดิการของสปป.ลาว ไม่ได้กำหนดให้มีการหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สำหรับเงินได้ประเภทนี้ ดังนั้นการหักเงินได้ที่เรียกว่าเป็นการปรุ้งแต่งได้ถูกกำหนดให้มีการหักเงินอุดหนุนเพื่อคลังบำนาญ ส่วนการหักเงินหลุดพ้นพื้นฐานก็กำหนดเอาไว้เฉพาะบุคคลที่มีรายได้จากเงินเดือนหรือค่าจ้างงานที่ไม่เกิน 1,500,000 กีบเท่านั้น

¹⁴ บทแนะนำแนวปฏิบัติกรมสวัสดิการ เลขที่ 299/กสอ พ.ศ. 2540

1.5 การคำนวณภาษีอากร

การคำนวณอากร หมายถึง การประเมินภาษีอากรสำหรับบุคคลที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งได้จากเงินค่าจ้างงาน

ในการประเมินเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งกฎหมายมิได้อนุญาตให้บุคคลที่มีเงินได้เป็นผู้ประเมิน

การคำนวณภาษีอากรจะมีขึ้นภายหลังหักเงินอุดหนุนต่าง ๆ และเงินคลังบำนาญออกแล้ว จึงสามารถนำเงินได้ที่เหลือไปเปรียบเทียบกับตารางอัตราภาษี โดยดูตามยอดเงินได้ที่ถูกหักค่าอื่น ๆ แล้ว

วิธีคำนวณภาษีเงินได้จากเงินเดือนหรือค่าจ้างก่อนคำนวณต้องหักองค์ประกอบของเงินเดือนที่ถูกยกเว้นภาษีอากรตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 57 ของกฎหมายภาษีอากร

1. กรณีพนักงานรัฐบริหาร

ตัวอย่าง การหักเงินคลังบำนาญและเงินเพื่อประกันสังคมได้กำหนดไว้ดังนี้

ร้อยละ 6 ของเงินเดือนพื้นฐานสำหรับข้าราชการที่ของรัฐอยู่ในองค์การบริหารวิสาหกิจของรัฐ

ร้อยละ 4.5 ของรายได้ทั้งหมดสำหรับพนักงานหรือกรรมกรที่อยู่ในวิสาหกิจทุกรูปแบบตามแจ้งการของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขที่ 1374/สสส ลงวันที่ 28/05/2001

ในกรณีที่เห็นว่าเงินได้ของบุคคลหากสูงกว่า 1,500,000 ก็ sẽนำเงินได้ของบุคคลคนนั้นไปเข้าสู่การคำนวณตารางที่ 2 ซึ่งได้กล่าวไว้ในอัตราภาษีเงินได้จากการจ้างงาน

ตัวอย่าง 1 นาย ก พนักงานของรัฐบริหารได้รับเงินเดือนในเดือนธันวาคม 2548 เป็นเงินเดือนพื้นฐานจำนวน 1,200,000 กีบ, เงินอุดหนุนบุตรและภริยา 50,000 กีบ เงินอุดหนุนงานหนัก 50,000 กีบ รวมจำนวนเงินทั้งหมดที่ได้รับในเดือนธันวาคม 1,300,000 กีบ

นาย ก ต้องเสียภาษีอากรดังนี้

- เงินทั้งหมดที่ได้รับภายในเดือน	=	1,300,000	กีบ
- หักเงินอุดหนุนลูกและภริยา	=	50,000	กีบ
- หักคลังบำนาญ 6% (1,200,000 X 6%)	=	72,000	กีบ
- รายได้ที่ถูกคำนวณ	=	1,178,000	กีบ
- หักเงินหลุดผ่อนพื้นฐานประจำเดือน	=	300,000	กีบ
- จำนวนเงินที่ถูกเสียภาษีอากร (878,000 X 5%)	=	46,000	กีบ

นาย ก ต้องชำระภาษีในเดือนธันวาคม จำนวน = 46,000 กีบ

ตัวอย่างที่ 2 นาย ข. พนักงานรัฐบริหาร ได้รับเงินเดือนในเดือนธันวาคม 2548 เป็นเงินเดือนพื้นฐาน 2,000,000 กีบ เงินอุดหนุนบุตรและภริยา 100,000 กีบ เงินอุดหนุนหน้าที่การงาน 100,000 กีบ รวมเงินทั้งหมดที่ได้รับในเดือนธันวาคม 2,200,000 กีบ

นาย ข. ต้องเสียภาษีดังนี้

- เงินทั้งหมดที่ได้รับภายในเดือน	=	22,000,000	ก๊ีบ
- หักเงินอุดหนุนบุตรและภริยา	=	100,000	ก๊ีบ
- หักคลังบำนาญ 6% (2,000,000 X 6%)	=	120,000	ก๊ีบ
- รายได้ที่ถูกคำนวณ	=	1,980,000	ก๊ีบ
- จำนวนภาษีเงินเดือนที่ต้องชำระ 1,500,000 X 5%	=	75,000	ก๊ีบ
480,000 X 10%	=	48,000	ก๊ีบ
นาย ข ต้องชำระภาษีทั้งหมด 75,000 + 48,000	=	<u>123,000</u>	ก๊ีบ

2. กรณีพนักงานกรรมกรวิสาหกิจทั่วไป

ตัวอย่าง 1 นาย ข พนักงานบริษัทแห่งหนึ่งได้รับเงินเดือน ตุลาคม 2005 เป็นเงินเดือนพื้นฐาน จำนวน 1.200.000 ก๊ีบ เงินอุดหนุน 100.000 ก๊ีบ เงินอุดหนุนลูกภริยา 80.000 ก๊ีบ ค่าอาหารกลางวัน 60.000 ก๊ีบ รวม 1.440.000 ก๊ีบ

นาย ข ต้องเสียภาษีดังนี้

เงินเดือนและผลประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับภายในเดือน	=	1.440.000	ก๊ีบ
หักไว้คลังสวัสดิการร้อยละ 4.5 (1.440.000 X 4.5%)	=	46.800	ก๊ีบ
หักเงินอุดหนุนลูกและภริยา	=	80.000	ก๊ีบ
รายได้ที่ถูกเสียภาษี	=	1.295.200	ก๊ีบ
วิธีคำนวณ			
300.000 X 0%	=	0	ก๊ีบ
แต่ 300.001 – 1.295.200 = 995.200 X 5%	=	49.760	ก๊ีบ
นาย ข ต้องชำระภาษี ดังนี้	=	<u>49.760</u>	ก๊ีบ

ตัวอย่าง 2 นาย ค พนักงานบริษัทแห่งหนึ่งได้รับเงินเดือน ธันวาคม 2005 ดังนี้

เงินเดือนตามสัญญา	2.400.000	ก๊ีบ
เงินตำแหน่ง	200.000	ก๊ีบ
เงินอุดหนุนงานหนัก	400.000	ก๊ีบ
ค่าใช้จ่ายพาหนะ	300.000	ก๊ีบ
ค่าอาหารกลางวัน	300.000	ก๊ีบ
ค่าเช่าบ้านบริษัทจ่ายให้	300.000	ก๊ีบ
เงินบำเหน็จประจำปี	700.000	ก๊ีบ
รวมรายรับทั้งหมด	5.200.000	ก๊ีบ

วิธีคำนวณ

รวมผลประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับในเดือน 5.200.000 กีบ

หักคลังสวัสดิการ(5.200.000 X 4.5%) = 234.000 กีบ

รายได้ที่ถูกเสียภาษี = 4.966.000 กีบ

แต่ 1-1.500.000 = 1.500.000 X 5% = 75.000 กีบ

แต่ 1.500.001-4.000.000 = 2.500.000 X 10% = 250.000 กีบ

แต่ 4.000.001-4.966.000 = 966.000 X 15% = 144.900 กีบ

รวมภาษีที่นาย ค ต้องชำระ = 469.900 กีบ

1.6 การจัดเก็บภาษี

บุคคลที่มีเงินได้ถึงเกณฑ์ ต้องรับผิดชอบในการเสียภาษีให้กับรัฐ การจัดเก็บเงินได้จากค่าจ้างงาน กฎหมายกำหนดต้องมีรายละเอียด คือ¹⁵

สำหรับธุรกิจขนาดเล็ก มีหน้าที่คำนวณและออกไปส่งมอบภาษีหลังเสร็จบัญชีประจำวันนำส่งให้หน่วยงานส่วยสาอากรเขตคุ้มครองของตน

สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีการทำบัญชีถูกต้องและครบถ้วนตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายการบัญชีมีหน้าที่คำนวณและยื่นใบแจ้งเสียภาษีด้วยตนเองนำคลังเงิน(กระทรวงการคลัง)

สำหรับการคุ้มครองเก็บรายได้ ค่าทำเนียม และค่าบริการต่าง ๆ มีหน้าที่ออกไปส่งมอบและเก็บภาษีแล้วทำบัญชีประจำวันนำส่งส่วยสาอากร หรือหน่วยงานส่วยสาอากรในเขตคุ้มครองของตน

สำหรับองค์การจัดตั้งของรัฐมีหน้าที่จัดเก็บภาษีในขอบเขตความรับผิดชอบของตนส่งให้กรมส่วยสาอากร (กรมสรรพากร)

การส่งค่าภาษีอากรของแต่ละหน่วยงานหรือบรรดาธุรกิจต้องส่งเงินค่าภาษีภายใน 10 วันนับแต่วันที่ได้เบิกจ่ายเงิน

การชำระอากรจะมีการจัดเก็บเป็นรายเดือน แต่สิ้นปีก็จะมีภาระประเมินคืนอีกครั้งหนึ่งถ้าหากเห็นว่าภาษีที่ส่งยังไม่ครบก็ต้องเสียภาษีเพิ่มอีกแต่ถ้าจ่ายเกินส่วนที่เกินจะได้นำไปหักในปีถัดไป

สำหรับการยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีก็เป็นหน้าที่ของหน่วยงานต่างที่มีหน้าที่เบิกจ่ายเงินเดือนให้กับพนักงานของตน

การยื่นแบบแสดงรายการต้องยื่นก่อนวันที่ 15 ของเดือนถัดไป ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทำการตรวจสอบแบบแสดงรายการนั้นก่อนที่จะมีการเบิกจ่ายเงินให้กับบุคคล¹⁶

¹⁵ มาตรา 76 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

¹⁶ มาตรา 55 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

1.7 การหักภาษีอากร ณ ที่จ่าย

การหักภาษีอากร ณ ที่จ่ายเป็นวิธีการเสียภาษีอากรเงินได้บุคคลธรรมดาวิธีหนึ่งของผู้มีเงินได้ประเภทค่าจ้างงาน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้มีการคำนวณหักเงินได้ ซึ่งผู้มีหน้าที่เบิกจ่ายให้แก่ผู้รับเงินแล้วนำส่งกรมสรรพากร

การหักภาษีอากร ณ ที่จ่าย มีวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น

เพื่อให้รัฐมีรายรับเข้าสู่คลังอย่างสม่ำเสมอ ทำให้รัฐบาลสามารถใช้จ่ายเงินเข้าในการดำเนินงานการบริหารและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างราบรื่นและทันกับความต้องการ อันก่อให้เกิดสภาพคล่องและลดภาวะตึงตัวในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เพื่อลดแรงดันในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามในการหลีกเลี่ยงภาษีอากรและลดภาระหน้าที่ในการตรวจสอบ หรือการติดตามจัดเก็บในภายหลัง

การหักภาษีอากร ณ ที่จ่าย กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของนิติบุคคล ที่เป็นหน่วยธุรกิจและองค์การจัดตั้งที่เป็นตัวแทนของรัฐ เป็นผู้มีหน้าที่หัก ณ ที่จ่าย ก่อนการเบิกจ่ายให้กับบุคคลธรรมดา ซึ่งให้อนุญาตหักเฉพาะส่วนที่เป็นเงินค่าภาษีอากร แล้วนำส่งกรมสรรพากร พร้อมทั้งมีหน้าที่ทำรายงานส่งให้กรมสรรพากรด้วย การนำส่งต้องนำส่งภายในกำหนดเวลา 10 วันนับแต่วันที่ได้เบิกจ่ายเงินเดือนให้กับบุคคล และได้หักเงินค่าภาษี ณ ที่จ่ายเอาไว้¹⁷

2. รายได้จากสังหาริมทรัพย์¹⁸ เช่น เงินปันผลกำไรหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ๆ ที่ได้จ่ายให้แก่ข้าหุ้นหรือผู้ถือหุ้นของบริษัท กำไรจากการขายหุ้น ดอกเบี้ยเงินให้กู้ เงินค้ำประกันที่ได้ตามสัญญาหรือข้อผูกพันอื่นๆ และรายได้จากเงินปันผลกำไรอื่นๆ เว้นเสียแต่เงินกำไรที่รักษาไว้อยู่ในคลังเพื่อขยายกิจการ หรือถูกจัดเข้าเป็นทุนของบริษัท เงินบำเหน็จประจำปี เบี้ยประชุมสภาบริหารบริษัท ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเพิ่มหรือลดทุนของบริษัท การควบบริษัท การโอนหุ้น มูลค่าเพิ่มขึ้นจากการยกเลิกหรือชำระหนี้สินของบริษัท

2.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร (Tax Payer)

ผู้มีหน้าที่เสียอากรรายได้บุคคลธรรมดาประเภทนี้ได้แก่ บุคคลธรรมดา, คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญ ที่เป็นผู้ถือหุ้นหรือผู้ค้ำประกัน หรือผู้จ่ายเงินให้กู้ยืมเพื่อเอาดอกเบี้ย แต่บุคคลเหล่านั้นต้อง

¹⁷ มาตรา 72 กฎหมายสรรพากร ฉบับเลขที่ 04/สข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

¹⁸ มาตรา 56 กฎหมายสรรพากร ฉบับเดียวกัน

มีถิ่นที่อยู่ในสปป.ลาว ถ้าเป็นคนต่างชาติต้องพำนักพักอยู่ในสปป.ลาวถึง 180 วันขึ้นไปในปีภาษีนั้น ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้

2.2 ฐานภาษี (Tax Base)

เป็นที่รู้กันดีแล้วว่าฐานภาษี หมายถึง มูลเหตุที่ทำให้บุคคลต้องเสียภาษี ดังนั้นฐานภาษีของเงินได้จากทุนสังหาริมทรัพย์ ประกอบด้วย ดังนี้¹⁹

ถ้าเป็นเงินได้จากผลกำไรหมายถึงจำนวนเงินได้สุทธิที่ผู้เป็นเจ้าของได้รับรวมทั้งผลประโยชน์ที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น รถ, ที่ดิน บ้านและอื่น ๆ

ถ้าเป็นเงินได้จากดอกเบี้ยให้กู้ยืม ได้แก่ จำนวนดอกเบี้ยที่ผู้กู้ได้จ่ายให้กับผู้ให้กู้ยืม หรือจำนวนเงินที่ผู้ให้กู้เรียกเก็บจากลูกค้า แต่ไม่รวมต้นทุน (ตามสัญญากู้ยืมที่คู่สัญญาตกลงกัน)

ถ้าเป็นเงินค้ำประกัน หมายถึงจำนวนเงินที่ผู้ค้ำประกันเรียกเก็บจากผู้ที่ยื่นค้ำประกัน ไม่ใช่จำนวนเงินค้ำประกัน (ตามสัญญาค้ำประกันซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันเอาไว้)

2.3 อัตราภาษีอากร (Tax Rate)

อัตราภาษีอากรสำหรับเงินได้ประเภทนี้เป็นอัตราแบบคงที่ ซึ่งมีอัตราเดียวโดยได้กำหนดไว้ในกฎหมายดังนี้²⁰

รายได้จากเงินปันผลกำไร กำไรจากขายหุ้น ดอกเบี้ยเงินให้กู้ ค่าธรรมเนียมค้ำประกันของบุคคลหรือนิติบุคคล เก็บอัตรา 10% (ร้อยละ 10)

2.4 การหักค่าใช้จ่าย

เงินได้ประเภทนี้กฎหมายมิได้กำหนดให้มีการหักค่าใช้จ่ายใดๆ แต่ให้หักเฉพาะส่วนที่เป็นทุนหมายความว่าไม่ให้เอาทุนไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากร

2.5 การคำนวณภาษีอากร

การคำนวณอากร หมายถึง การประเมินภาษีอากรให้กับบุคคลที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร

ในการประเมินภาษีอากรนี้เป็นหน้าที่ของผู้มีหน้าที่เบิกจ่ายเงินได้ประเภททุนสังหาริมทรัพย์เป็นผู้มีหน้าที่คำนวณเพื่อเสียภาษีอากรทุกครั้งที่ได้รับเงินเหล่านั้น

¹⁹ บทนำ กรมสรรพากร เลขที่ 299/กสอ พ.ศ. 2540

²⁰ มาตรา 60 กฎหมายสรรพากร ฉบับเลขที่ 04/กช ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

ในกรณีรายได้จากทุนสังหาริมทรัพย์ หากได้รวมเข้ากับผลได้รับของวิสาหกิจ ที่ได้เสียภาษีอากรอย่างปกติแล้ว รายได้ดังกล่าวจะไม่ถูกนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากรอีก ถ้าหากว่ารายได้เหล่านั้นได้ถูกหักไว้ก่อนแล้ว²¹

ตัวอย่าง 1 นาย ก ประกอบทุนสร้างตั้งบริษัท มีทุนจดทะเบียนรวมกับผู้ถือหุ้นรายอื่น 50% ของทุนจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัท ทำปีบริษัทมีผลกำไรสุทธิจากการลงทุนนั้น 28,000,000 กีบ ตามระเบียบของบริษัทได้มีการแบ่งกำไรเข้าไปเป็นคลังสะสม 10% ของกำไรสุทธิ และ 10% เป็นทุน เพื่อขยายกิจการในอนาคต ส่วนที่เหลือก็นำมาแบ่งปันให้กับผู้ถือหุ้นของบริษัท

- จำนวนเงินกำไรสุทธิทั้งหมดของบริษัท ในปี 28,000,000 กีบ
- หักไว้เพื่อคลังสะสม 10% = $28,000,000 \times 10\% = 2,800,000$ กีบ
- หักไว้เพื่อเป็นทุนขยายกิจการ 10% = $28,000 \times 10\% = 2,800,000$ กีบ
- จำนวนเงินที่เหลือเพื่อแบ่งให้ผู้ถือหุ้น $\frac{22,400,000}{2}$ กีบ 11,200,000
- จำนวนเงินที่ต้องถูกเสียภาษี $11,200,000 \times 10\% = 1,120,000$

นาย ก ต้องชำระอากรจำนวน 1,120,000 กีบ

ตัวอย่าง 2 นางสาว ข ได้จ่ายเงินให้กับลูกค้ากุ๊ยม จำนวน 20,000,000 กีบ ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตรา 10% (ร้อยละ 10) ต่อเดือนของต้นทุน ในเวลาลูกค้าชำระดอกเบี้ยให้กับนางสาว ข คือ $20,000,000 \times 10\% = 2,000,000$ กีบ

เงินได้ที่เกิดขึ้นในเดือนของนางสาว ข = 2,000,000 กีบ

นางสาว ข ต้องชำระภาษี ดังนี้

$2,000,000 \times 10\% = \underline{200,000}$ กีบ

จากตัวอย่างทั้งสองที่กล่าวมาข้างต้นสามารถยกให้เห็นการคำนวณภาษีรายได้ทุนสังหาริมทรัพย์เกี่ยวกับเงินได้ที่เกิดจากเงินปันผลกำไร และเงินได้จากดอกเบี้ยเป็นเงินได้จากทุนสังหาริมทรัพย์

2.6 การจัดเก็บภาษีอากรและการยื่นแบบแสดงรายการ

บุคคลที่มีเงินได้ประเภทนี้ไม่ว่าเงินได้เหล่านี้จะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดก็ตามบุคคลเหล่านั้นต้องมีหน้าที่เสียภาษีอากรเงินได้จากทุนสังหาริมทรัพย์นี้ด้วย

ในการจัดเก็บจะกำหนดให้มีการจัดเก็บทุกครั้งที่มีเงินได้ประเภทนี้เกิดขึ้น โดยดูตามการตกลงของคู่สัญญาซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ทำสัญญาร่วมกันเอาไว้

²¹ มาตรา 64 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกช ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

ในการจัดเก็บเป็นหน้าที่ของผู้จ่ายเงินเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บและยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีและนำส่งกรมสรรพากรหลังจากมีการจัดเก็บภายใน 10 วันนับแต่วันที่มีการจัดเก็บ

2.7 การหักภาษี ณ ที่จ่าย

การหักภาษี ณ ที่จ่าย เป็นวิธีการจัดเก็บภาษีอีกประเภทหนึ่งของบุคคลที่มีเงินได้ประเภทนี้ ซึ่งการหัก ณ ที่จ่ายเป็นหน้าที่ของผู้จ่ายเงินได้ เช่น บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนหัก ณ ที่จ่ายก่อนการเบิกจ่ายเงินปันผลให้กับบรรดาผู้ถือหุ้น และธนาคารหัก ณ ที่จ่ายเงินได้จากการค้าประกันก่อนการเบิกจ่ายให้กับผู้ที่ถูกค้าประกัน แล้วนำส่งกรมสรรพากรภายในกำหนดเวลา 10 วัน นับแต่วันที่ได้หักเป็นต้นไป ส่วนบุคคลทั่วไป กฎหมายไม่อนุญาต ให้หัก ณ ที่จ่าย

3. เงินได้จากอสังหาริมทรัพย์²²

อสังหาริมทรัพย์ในที่นี้ประกอบด้วยที่ดิน พานะ หรือทรัพย์เกิดจากที่ดิน เช่น บ้าน อาคาร และทรัพย์อื่น ๆ

เงินได้ที่เกิดจากอสังหาริมทรัพย์ได้แก่ค่าเช่าหรือผลประโยชน์ต่างๆ ทางด้านวัตถุที่ได้รับตามสัญญาหรือข้อผูกพัน ซึ่งเงินได้เหล่านั้นต้องได้นำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีอากรให้กับรัฐ

เงินได้ที่เกิดจากค่าเช่านี้ต้องดูตามสัญญาเช่าหรือตามการตกลงของคู่สัญญา และดูตามแต่ละประเภทของทรัพย์ที่นำมาให้เช่าเพื่อก่อให้เกิดมีเงินได้นั้นๆ

3.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร (Tax Payer)

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรเงินได้ประเภทนี้ ได้แก่ ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถือครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ผู้มีชื่อในโฉนดที่ดินที่ให้เช่า, ผู้มีรายชื่อในใบทะเบียนพาหนะที่ให้เช่า หรือผู้เป็นเจ้าของทรัพย์อย่างถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยกรรมสิทธิ์ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดในเรื่องของสิทธิต่อทรัพย์เหล่านั้น คือ สิทธิในการครองทรัพย์ สิทธินำใช้ทรัพย์ สิทธิได้รับผลประโยชน์จากทรัพย์ และสิทธิในการซื้อขายเกี่ยวกับทรัพย์ดังกล่าว²³

²² มาตรา 56 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

²³ มาตรา 1 กฎหมายว่าด้วยกรรมสิทธิ์ ฉบับเลขที่ 40/ปท ปท ลงวันที่ 27-7-1990 คำว่า ปท ปท ย่อมาจาก ประธานประเทศ

3.2 ฐานภาษีอากร (Tax Base)

ฐานภาษี หมายถึง มูลเหตุหรือเงื่อนไขที่ทำให้ผู้มีเงินได้ต้องถูกนำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ฐานภาษีอากรที่เกิดจากเงินได้จากทุนอสังหาริมทรัพย์หรือจากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ค่าเช่าที่คู่สัญญาได้ตกลงกันในสัญญาในเวลาเช่า (แต่ในกรณีที่ค่าเช่าที่คู่สัญญาได้ทำขึ้นนั้นหากไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะในเรื่องของค่าเช่า) ซึ่งเจ้าพนักงานประเมินจะได้กำหนดราคาให้เหมาะสม โดยอาศัยสถานที่ให้เช่าที่อยู่ข้างเคียงหรือทรัพย์สินที่ให้เช่าที่คล้ายกัน

ฐานภาษีที่เกิดขึ้นจากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์นั้นต้องได้รับการปรุงแต่งเสียก่อนเพื่อให้เป็นฐานภาษีที่สมบูรณ์และถูกต้องตามกฎหมายโดยการหักค่าเสื่อมหรือค่าสึกหรอของทรัพย์สินเหล่านั้นการหักค่าเสื่อมหรือค่าสึกหรอขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทของทรัพย์สินหรืออายุการใช้งานหรือปีการของทรัพย์สินที่ให้เช่า²⁴ แต่ทรัพย์สินบางอย่างกฎหมายก็ไม่สามารถให้หักค่าเสื่อมได้เช่นที่ดิน ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าทรัพย์สินดังกล่าวกฎหมายถือว่าไม่มีการเสื่อมมูลค่าหรือถ้ามีก็ไม่สามารถคิดคำนวณได้ว่าการเสื่อมมูลค่าของที่ดินเหล่านั้นอยู่ในระดับใด ฉะนั้น จึงไม่อนุญาตให้หักค่าเสื่อมได้

3.3 อัตราภาษีอากร (Tax Rate)

อัตราภาษีรายได้อสังหาริมทรัพย์ที่ให้เช่าเป็นอัตราแบบคงที่ คือมีอัตราเดียวซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายดังนี้²⁵

รายได้จากการให้เช่าบ้าน ที่ดิน หรือทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ในอัตรา 15% (ร้อยละ 15) ในกฎหมายฉบับใหม่ไม่ได้แยกประเภททรัพย์สินออกเป็นรายละเอียด แต่ในกฎหมายฉบับเลขที่ 04/95/สข ลง 14/10/1995 ได้แยกประเภททรัพย์สินออก ซึ่งในมาตรา 38 บอกว่า ทรัพย์สินอย่างอื่น ได้แก่ พาหนะขับเคลื่อนด้วยเครื่องจักร อาคาร และอุปกรณ์ประเภทอื่น ๆ ที่ถือว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ และได้ทำการให้เช่าเพื่อก่อให้เกิดมีเงินได้ขึ้นในปีภาษีนั้น

²⁴ ดำริว่าด้วยการจัดตั้งปฏิบัติกฎหมายส่วยสาอากร เลขที่ 72/นย ลงวันที่ 22 มิถุนายน 1996 (นย ย่อมาจากคำว่า นายกรัฐมนตรี)

²⁵ มาตรา 60 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

3.4 การหักค่านูรณะซ่อมแซม ค่าเสื่อม หรือค่าสึกหรอ

ค่านูรณะซ่อมแซม ค่าเสื่อม หรือค่าสึกหรอ หมายถึง จำนวนเงินที่หักไว้เพื่อการฟื้นฟูสภาพของทรัพย์สินให้คงความน่าใช้งานได้ตามสภาพเดิม ดังนั้น ทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์จำเป็นต้องได้มีการหักค่าเสื่อม ค่าซ่อมแซม หรือค่าสึกหรอ เนื่องจากว่าทรัพย์สินเหล่านี้มีการเสื่อมสภาพตามอายุการใช้งาน

การหักค่าเหล่านี้กฎหมายอนุญาตให้หักได้ตามแต่ละประเภทของทรัพย์สิน²⁶ ดังนี้

1. บ้าน หรืออาคาร และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ให้หักดังนี้

- ถ้าหากบ้านหรือสิ่งดังกล่าวใช้งานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี หักได้ 10% (ร้อยละ10) ของมูลค่าที่เป็นค่าเช่า
- ถ้าหากบ้านหรือสิ่งดังกล่าวใช้งานมาแล้วตั้งแต่ 10-20 ปี หักได้ 15% (ร้อยละ15) ของมูลค่าที่เป็นค่าเช่า
- ถ้าหากบ้านหรือสิ่งดังกล่าวใช้งานมาแล้วตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป หักได้ 20% (ร้อยละ20) ของมูลค่าที่เป็นค่าเช่า

สำหรับกำหนดเวลาการก่อสร้างของทรัพย์สินนั้นให้ถือเอาตามใบอนุญาตการก่อสร้างหรือสัญญาการก่อสร้างซึ่งผู้ก่อสร้างได้ทำขึ้นกับเจ้าของทรัพย์สินนั้น

2. พาหนะขนส่ง ลาก ชุดคัน และเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่คล้ายกันให้หักดังนี้

- ถ้าหากใช้งานมาแล้วตั้งแต่ 5 ปีลงมา ให้หักได้ 15% (ร้อยละ15) ของมูลค่าที่เป็นค่าเช่า
- ถ้าหากใช้งานมาแล้วตั้งแต่ 6-10 ปี ให้หักได้ 20% (ร้อยละ20) ของมูลค่าที่เป็นค่าเช่า
- ถ้าหากใช้งานมาแล้วเกิน 10 ปีขึ้นไป ให้หักได้ 25% (ร้อยละ25) ของมูลค่าที่เป็นค่าเช่า

สำหรับการนับอายุการให้ถือเอาตามสัญญาซื้อขายทรัพย์สินนั้นหรือวันที่ได้ถือครองของทรัพย์สินนั้น ๆ

3.5 การคำนวณภาษีอากร

แนวปฏิบัติของกรมสรรพากรได้กำหนดแบบวิธีการคำนวณภาษีอากรรายได้สำหรับเงินได้จากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ในบทแนะนำกรมสรรพากร

การคำนวณภาษีอากรสำหรับเงินได้จากค่าเช่านี้ต้องได้เอาค่าเช่าที่ได้รับนั้นมาหักค่าสึกหรอ หรือค่าเสื่อมเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงนำไปคำนวณกับอัตราภาษีอากรที่ได้กำหนดไว้ตามแต่ละประเภททรัพย์สินที่ให้เช่านั้น

ตัวอย่าง 1 นาย ก ได้รับเงินค่าเช่าบ้านที่ผู้เช่าจ่ายให้จำนวน 6,000,000 กีบ ในกำหนดเวลาเช่า 1 ปี ซึ่งบ้านของนาย ก ที่ให้เช่านั้น ได้ก่อสร้างสำเร็จและนำเข้ามาแล้ว 12 ปี

²⁶ มาตรา 60 กฎหมายสรรพากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

นาย ก ต้องชำระค่าภาษีอากรให้กับรัฐดังนี้

เงินที่ได้รับจากค่าเช่ารถจำนวน 6,000,000 กีบ

- หักค่าเสื่อมมูลค่า 20% (ร้อยละ 20) ของมูลค่าเช่น 6,000,000 x 20% = 1,200,000 กีบ

- จำนวนภาษีอากรที่ต้องชำระ 6,000,000 - 1,200,000 = 4,800,000 กีบ = 4,800,000 x 15% = 504.00 กีบ

จากตัวอย่างทั้งสองเห็นได้ว่าทรัพย์สินที่นำมาให้เช่านั้นต้องได้หักค่าเสื่อมและค่าสึกหรอการใช้งาน หรือค่าซ่อมแซมตามระเบียบการเสียก่อนจึงได้คิดค่าภาษีให้กับรัฐ

3.6 การจัดเก็บและการยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีอากร

การจัดเก็บรายได้จากค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์จะมีการจัดแบ่งออกเป็นรายละเอียดดังนี้

หากผู้เช่าเป็นบุคคลธรรมดา การจัดเก็บให้เป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรซึ่งอยู่ในเขตท้องที่ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่เป็นผู้มีหน้าที่จัดเก็บ

ถ้าหากผู้เช่าเป็นนิติบุคคล ให้นิติบุคคลนั้นจัดเก็บค่าเช่าแล้วนำส่งกรมสรรพากรในเขตท้องที่หรือเขตที่ทรัพย์สินนั้นอยู่

ในกรณีที่ผู้เช่าหากตกลงเช่าเป็นเงินตราต่างประเทศก็ต้องได้คิดคำนวณเป็นเงินตราเช่นเดียวกัน

สำหรับการจัดเก็บให้อาศัยตามการตกลงหรือสัญญาเช่า หมายความว่าให้เก็บทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าเช่าโดยไม่ได้แยกว่าการเช่าจะเป็นรายเดือนหรือเป็นรายปี

สำหรับการยื่นแบบแสดงรายการกรณีบุคคลเช่าให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีเงินได้เป็นผู้ยื่นแบบแสดงในกรณีผู้เช่า หากเป็นนิติบุคคลการยื่นแบบแสดงเป็นหน้าที่ของผู้เช่า

3.7 การหักภาษี ณ ที่จ่าย

การหักภาษี ณ ที่จ่าย สำหรับรายได้จาก อสังหาริมทรัพย์นี้เป็นหน้าที่ของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า แล้วแต่กรณีของการเช่า

กรณีผู้เช่าหากเป็นนิติบุคคล ผู้เช่าต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย ในเวลาจ่ายเงินค่าเช่าแล้วนำส่งกรมสรรพากรภายในเวลา 10 วัน นับแต่วันเวลาที่มีการหักนั้น

กรณีผู้เช่า หากเป็นบุคคลทั่วไป ผู้ให้เช่าก็จะเป็นผู้นำส่งภาษีตามระเบียบการของการคำนวณภาษีในเวลาดำเนินเดือนหรือก่อนวันที่ 15 ของเดือนถัดไป

4. เงินได้จากลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น²⁷

รายได้จากลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่นได้แก่ รายได้อันเกิดจากการให้เช่าลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า สูตรคำนวณ และบทประพันธ์ต่าง ๆ ที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือเครื่องหมายการค้าที่ให้กับบุคคลอื่นเช่า หรือได้รับจากการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ตามสัญญาหรือข้อผูกพันอื่น ๆ

4.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร (Tax Payer)

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ประเภทนี้ได้แก่บุคคลที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ได้รับการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้เอาลิขสิทธิ์นั้นไปให้บุคคลอื่นเช่าหรือมีเงินได้อันเกิดจากลิขสิทธิ์นั้น ๆ

4.2 ฐานภาษีอากร (Tax Base)

ฐานภาษี หมายถึง มูลเหตุที่ต้องนำมาคูณกับอัตราภาษีอากรที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งได้มาแห่งภาษีที่ต้องชำระ

ฐานภาษีสำหรับเงินได้อันเกิดจากลิขสิทธิ์ได้แก่ เงินได้ที่เป็นค่าเช่าหรือเงินได้ที่เกี่ยวเนื่องกับลิขสิทธิ์นั้น โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม รวมทั้งผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับอันเกิดจากลิขสิทธิ์นั้นซึ่งสามารถคำนวณเป็นเงินได้

4.3 อัตราภาษี (Tax Rate)

อัตราภาษี หมายถึง ตัวที่กำหนดก่อให้เกิดภาษีนั่น ๆ

อัตราภาษีอากร สำหรับเงินได้อันเกิดจากลิขสิทธิ์ กฎหมายส่วยสาอากรได้กำหนดไว้ดังนี้²⁸

กฎหมายส่วยสาอากรไม่ได้แยกเป็นรายละเอียด เพียงแต่กำหนดไว้เป็นรวมๆ ว่า รายได้หรือเงินได้อันเกิดจากสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า จากทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ของบุคคลให้นำมาใช้ อัตรา 5% (ร้อยละ 5)

อัตราภาษีเงินได้อันเกิดจากลิขสิทธิ์ มีอัตราเดียว คือ อัตราแบบคงที่

²⁷ มาตรา 56 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

²⁸ มาตรา 60 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

4.4 การหักค่าใช้จ่าย

การหักค่าใช้จ่ายเป็นขบวนการหนึ่งของการปรุงแต่งเงินได้ให้เป็นเงินได้สุทธิเพื่อที่จะนำไปคำนวณภาษีอากร

สำหรับเงินได้อันเกิดจากลิขสิทธิ์ กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ให้มีการหักค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย เนื่องจากว่าเงินได้ประเภทนี้กฎหมายกำหนดอัตราที่ต่ำ จึงไม่มีการอนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

4.5 การคำนวณภาษีอากร

เนื่องจากว่ากฎหมายไม่อนุญาตให้มีการหักค่าใช้จ่ายใด ๆ ดังนั้น การคำนวณอากรสำหรับเงินได้ประเภทนี้จึงมีความสะดวก โดยนำเอาเงินได้หรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากลิขสิทธิ์ หรือสิทธิบัตร ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นหรือในปีภาษีนั้น ๆ มารวมคำนวณกับอัตราภาษีได้

ตัวอย่าง นาย ก มีเงินได้จากการประพันธ์บทเพลงจำนวน 10,000,000 กีบ นาย ก ต้องชำระภาษีอากรให้กับรัฐ ดังนี้

- เงินได้จากการประพันธ์เพลงทั้งหมด 10,000,000 กีบ
- จำนวนเงินภาษีที่ต้องชำระ $10,000,000 \times 5\% = 500,000$ กีบ

นาย ก ต้องชำระภาษีอากรจำนวน 500,000 กีบ

4.6 การจัดเก็บและการยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีอากร

การจัดเก็บอากรรายได้จากลิขสิทธิ์ หรือสิทธิบัตร กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมสรรพากรเขต เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บ ในกรณีที่ผู้จ่ายเงินได้จากลิขสิทธิ์ หากเป็นนิติบุคคลการจัดเก็บให้ประสานกับเจ้าหน้าที่ส่วยสาอากรเป็นผู้แจ้งเสียภาษีอากร ในเขตท้องที่ที่ผู้จ่ายเงินได้ประเภทนี้อยู่หรือมีชื่อในสำเนาทะเบียนบ้าน

4.7 การหักภาษีอากร ณ ที่จ่าย

การหักภาษีอากร ณ ที่จ่าย เป็นวิธีการหนึ่งของการจัดเก็บภาษีอากรให้กับรัฐ การหักภาษีอากร ณ ที่จ่ายสำหรับเงินได้อันเกิดจากสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ หรือเกิดจากเครื่องหมายการค้าต่าง ๆ เหล่านี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดการหักเอาไว้แน่นอน เพียงแต่มอบให้เป็นหน้าที่ของผู้จ่ายเงินได้ประเภทนี้กับเจ้าพนักงานสรรพากรเขตท้องที่เป็นผู้จัดเก็บ

หมายเหตุ นอกจากเงินได้ 4 ประเภทที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว เงินได้ประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ใน 4 ประเภทนี้ต้องนำไปเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือภาษีอากรกำไรสำหรับบุคคลที่ทำการค้า ซึ่งมีเงินได้จากการค้าขายปลีกตามท้องตลาดทั่วไป เพราะการประเมินฐานภาษีจะพบความยุ่งยาก ดังนั้น จึง

ต้องได้นำไปเสียภาษีการค้าและการสรรพสามิต ตามแต่ละประเภทของการค้านั้นด้วย ซึ่งไม่ได้จัดเข้าในเงินได้บุคคลธรรมดา^{๒๙}

8. การอุทธรณ์

การเสียภาษีไม่ถูกต้องและไม่ครบตามจำนวนภาษีอากรที่ต้องนำส่งเจ้าหน้าที่ส่วยสาอากรมีสิทธิเรียกเก็บได้ภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ได้ชำระภาษีนั้นเป็นต้นไป

ผู้เสียภาษีที่เห็นว่าตนเองถูกคำนวณให้เสียภาษีเกินกว่าความเป็นจริงมีสิทธิเสนอขอคืนอากรในเขตท้องที่ที่ตนได้ขึ้นทะเบียนอากรภายในกำหนดเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่ได้นำส่งอากรเป็นต้นไป ถ้าหากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว การเสนอจะไม่ได้รับการพิจารณา

เจ้าหน้าที่ส่วยสาอากรเมื่อได้รับคำเสนอของผู้เสียภาษีอากรแล้วก็ต้องได้พิจารณาแก้ไข

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำเสนอหากเห็นว่าการแก้ไขของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นที่พึงพอใจของตน ผู้เสียภาษีมีสิทธิขออุทธรณ์ต่อรัฐการส่วยสาอากร^{๒๙} ขึ้นถัดไป

รัฐการส่วยสาอากรมีหน้าที่พิจารณาคำอุทธรณ์ของผู้เสียภาษีอากรและให้คำตอบแก่ผู้เสียอากรภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์ ในกรณีที่เห็นว่าการอุทธรณ์หากมีเหตุผลหรือหลักฐานข้อมูลเพียงพอ รัฐการส่วยสาอากรก็จะพิจารณาให้ตามการอุทธรณ์หรือการขอนั้น

ในการพิจารณาการขออุทธรณ์ของผู้เสียภาษีอากรนั้น ก็จะมีคณะกรรมการพิจารณาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกรมส่วยสาอากรอย่างน้อย 3 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้ากรมสรรพากรเป็นเจ้าหน้าที่ภาษี ที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตรับผิดชอบนั้นด้วยเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรง เพื่อพิจารณาคำอุทธรณ์ของผู้เสียภาษีอากรนั้น

ในการทำคำวินิจฉัยกฎหมายไม่ได้กำหนดเอาเป็นรายละเอียดแต่ในทางปฏิบัติแล้ว คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ จะเรียกผู้เสียภาษีเข้ามาพบพร้อมนำเอกสารหรือหลักฐานมาแสดงต่อคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการได้ตรวจสอบหรือได้สอบปากคำแล้วก็จะพิจารณาตามความเป็นจริงหรือเห็นสมควรในการทำคำวินิจฉัย คณะกรรมการ

จะต้องลงความเห็นโดยที่คณะกรรมการจะต้องอาศัยเสียงค่อนข้างมากเป็นหลักเพื่อทำคำวินิจฉัยด้วย

^{๒๙}รัฐการส่วยสาอากร หมายถึง การจัดตั้งหนึ่งของรัฐบาลที่ขึ้นกับกระทรวงการคลัง มีหน้าที่ปฏิบัติกฎหมายว่าด้วยส่วยสาอากร

ถ้าหากการแก้ไขของรัฐการส่วยสาอากรหากไม่เป็นที่พอใจของผู้เสียภาษีอากร หรือแก้ไขไม่ทันตามกำหนดเวลาภายใน 30 วัน ผู้เสียภาษีมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาลประชาชนได้³⁰

การยื่นคำฟ้องที่ศาลอาจมีทั้งผู้เสียภาษีอากรและเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดไม่พอใจ ฝ่ายนั้นก็เป็นผู้ยื่นคำฟ้องต่อศาล ในกรณีที่คดีหากเกี่ยวเนื่องในทางลักษณะอาญา ต้องได้ปะสานกับอัยการประชาชนด้วย

การยื่นคำฟ้องต้องประกอบสำนวนคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษรให้ถูกต้องตามหลักการของการฟ้องคดีขึ้นศาล พร้อมกับคำขอของฝ่ายที่ยื่นคำฟ้องขึ้นศาลด้วย

เขตอำนาจของศาลในการพิจารณาคดีทางภาษีให้ขึ้นอยู่กับท้องที่ที่คดีนั้นเกิดขึ้น ซึ่งคดีทางภาษีนี้นี้ต้องมอบให้ศาลจังหวัดหรือศาลเขตเป็นผู้พิจารณาเนื่องจากว่าคดีทางภาษีเป็นคดีพิเศษ ดังนั้นศาลที่มีสิทธิอำนาจในการพิจารณาคดีคือศาลประชาชน (ที่เป็นศาลยุติธรรม) และเป็นหน้าที่ของคณะศาลการค้าเป็นผู้พิจารณาคดีนั้น

การพิจารณาคดีในชั้นศาลก็จะได้นำมาตามขั้นตอนของการดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั่วไป ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เกี่ยวกับอาญา ก็จะมีการไต่สวนเพื่อให้เกิดการยินยอมคดี ในกรณีที่ไม่สามารถไต่สวนได้ ก็ต้องดำเนินไปตามขั้นตอนการดำเนินคดีของศาลในการดำเนินคดีของศาลจะต้องมีการสืบพยานหลักฐานหรือพยานบุคคล พร้อมทั้งการไต่สวน การสอบปากคำ เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เข้าสู่การตัดสินที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายด้วย

คำตัดสินของศาลเกี่ยวกับคดีทางภาษีอากรมีผลบังคับภายหลังจากที่ศาลได้ลงลายมือชื่อพร้อมทั้งประกาศคำตัดสินแล้ว และคู่ความได้รับทราบคำตัดสินนั้นเป็นต้นไป กรณีคู่ความฝ่ายใดหากไม่พอใจสามารถขออุทธรณ์ต่อศาลประชาชนชั้นถัดไปได้ภายในกำหนด 20 วันนับแต่วันได้รับทราบคำตัดสินนั้นเป็นต้นไป

ในส่วนของการอุทธรณ์ก็สามารถอุทธรณ์ไปตามขั้นตอนของศาลคล้ายกับคดีแพ่งทั่วไป

สำหรับการปฏิบัติคำตัดสินของศาลเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานภาษีอากรสมทบกับพนักงานปฏิบัติคำตัดสินของศาลในเขตอำนาจศาลนั้น

ในระยะเวลาที่มีการอุทธรณ์คดีในชั้นศาลหรือในชั้นอุทธรณ์ของรัฐการส่วยสาอากร อาจมีการยึดหรืออายัดทรัพย์ไว้ ถ้าหากเห็นว่ามีความจำเป็นในระยะเวลาพิจารณาคดีหรือดำเนินคดี หากในเวลาดำเนินคดีผู้เสียภาษียอมปฏิบัติทรัพย์หรือยอมชำระค่าภาษีที่ยึดหรืออายัดจะถูกส่งคืนและกระบวนการดำเนินก็จะถูกยุติลง³¹

³⁰ มาตรา 84 กฎหมายส่วยสาอากร ฉบับเลขที่ 04/สกข ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2005

³¹ “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษีอากรของคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์”, มหาวิทยาลัยแห่งชาติ สปป.ลาว, 2005, น. 48-49.